

Binnen de vaste commissie voor Financiën hebben enkele fracties de behoefte om over de brief van de Minister van Financiën d.d. 23 augustus 2013 over de toekomstplannen met de financiële instellingen ABN AMRO, ASR en SNS REAAL (Kamerstuk 32 013, nr. 36), enkele vragen en opmerkingen voor te leggen.

De voorzitter van de commissie,
Van Nieuwenhuizen-Wijbenga

De griffier van de commissie,
Berck

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de VVD

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de brief van de Minister en hebben de volgende vragen.

De leden van de VVD-fractie vragen zich af hoe het kabinet aankijkt tegen de timing van het naar de markt brengen van ABN AMRO in relatie tot de Europese ontwikkelingen voor de bancaire sector (o.a. Asset Quality Review, banktoezicht, bail-in, herstel- en resolutiemechanisme)? Wat zijn de effecten voor de mogelijke prijs voor ABN AMRO van alle maatregelen in de bancaire sector?

In het rondetafelgesprek kwam aan de orde dat het kosten- en loongebouw van ABN AMRO nog steeds te hoog is. In hoeverre zijn de kosten binnen ABN AMRO te hoog volgens de Minister? En waar moet of kan worden gesneden in de kosten? Heeft een lagere kostenstructuur of een kleiner loongebouw ook een positief effect op de prijs bij een beursgang?

De leden van de VVD-fractie lezen dat de Minister een beschermingsconstructie benoemt. Aan wat voor beschermingsconstructie denkt de Minister voor ABN AMRO? Wordt het een vergelijkbare constructie als bij KPN? Is de beoogde beschermingsconstructie bedoeld om een buitenlandse overname zoals bij KPN tegen te houden? Welke invloed heeft een beschermingsconstructie op de prijs die de overheid voor ABN AMRO en a.s.r. kan krijgen?

In het regeerakkoord is afgesproken dat ABN AMRO weer kan worden geprivatiseerd als de financiële sector stabiel is. Wat verstaat het kabinet daar onder? En welke ontwikkelingen en maatregelen hebben tot de privatisering nog invloed op de stabiliteit van de financiële sector?

De leden van de VVD-fractie lezen dat het gaat hier om een voorlopig besluit om ABN AMRO weer naar de markt te brengen. Wat is de status van een voorlopig besluit? Hoe wordt de Tweede Kamer in het vervolgtraject betrokken? In de brief van de Minister wordt gezegd dat er toch nog onzekerheid in de markt heerst. Welke onzekerheden zijn er? En zijn deze onzekerheden weg bij een beursgang?

Het NLFi constateert dat er alleen voor aandelenuitgifte ABN AMRO voldoende belangstelling is, en voor andere vormen zoals het onderhands overnemen van de aandelen niet. Wat heeft NLFi allemaal gedaan en onderzocht om tot deze conclusie te komen? ABN AMRO moet werken aan duurzame verbeteringen in het resultaat en de interne organisatie klaar maken voor een beursnotering. Waaraan moet dan worden gedacht? Wat moet er nog gebeuren (maatregelen, acties etc.) voordat men klaar is om naar de markt te gaan? NLFi heeft in het rondetafelgesprek aangegeven dat de Nederlandse Staat het volledige bedrag eventueel op de lange termijn (20 jaar) terug zou kunnen krijgen. In de stukken geeft NLFi aan dat de waardering van ABN AMRO bij een beursintroductie kan toegroeien naar eenmaal het kernkapitaal van circa 15 miljard euro. Hoe verklaart de Minister het verschil? Hoe realistisch is het dat de Nederlandse Staat het volledige bedrag terugkrijgt? Waarom wordt de beschermingsconstructie pas in werking gesteld als de Nederlandse Staat minder dan 30% van de aandelen heeft en niet per direct, zoals de heer Zalm in het rondetafelgesprek aangaf? Wat kunnen de gevolgen voor de kredietverlening bij ABN AMRO zijn als men begint met de voorbereidende activiteiten, waarbij in ieder geval de winstge-

vendheid belangrijk zijn, maar ook tegelijkertijd moet worden gewerkt aan bufferopbouw?

De Europese Commissie moet beoordelen of er sprake is van staatssteun bij de verkoop. Indien de Staat namelijk onder de marktprijs verkoopt, kan de Europese Commissie tot de conclusie komen dat er sprake is van staatssteun. Welke contacten zijn er al met de Europese Commissie hierover? Kan de Minister een totaaloverzicht geven van de kosten en opbrengsten (incl. rente en fees) van alle acties met betrekking tot de reddingsacties van de financiële sector sinds 2008? Er bleef gedeeld bezit over in RFS, dat niet toegewezen kon worden aan één van de consortiumpartijen (de zogenaamde shared assets). Deze shared assets zijn in RFS achtergebleven. Met RBS en Santander is afgesproken dat de shared assets in RFS afgewikkeld zullen worden. Dit betekent dat deze verkocht dan wel geliquideerd worden. Een snelle verkoop van deze assets is lastig gebleken en kan nog enkele jaren in beslag nemen. Kan de Minister hier een wat uitgebreidere toelichting op geven? Wat zijn de kosten geweest en wat kunnen de opbrengsten zijn c.q. worden? Hoeveel jaar gaat dit nog duren? Waarom is een (snelle) verkoop lastig gebleken? In hoeverre drukt een permanent minderheidsbelang in ABN AMRO de prijs en/of de waarde?

De leden van de VVD-fractie hebben nog wat aanvullende vragen over de privatisering van a.s.r en Reaal. Hoe kijkt de Minister aan tegen het in gezamenlijk in de markt zetten van a.s.r. en Reaal? Welke mogelijkheden zijn daar voor, maar ook welke beperkingen zijn er? SNS Reaal is volgens de Minister nog niet gereed om naar de markt te gaan. Zijn de verzekeringsonderdelen van SNS Reaal wel gereed om naar de markt te gaan? Wat is de invloed van de nieuwe beoogde regelgeving zoals het theoretisch solvabiliteitscriterium op de prijs voor a.s.r.? Hoe kijkt de Minister aan tegen de timing van het naar de markt brengen van a.s.r. in relatie tot duidelijkheid over Europese regelgeving in het kader van Solvency II? De ING moet de verzekeringspoot Nationale Nederlanden nog afstoten, en daarnaast komen a.s.r. en Reaal binnenkort dan wel te zijner tijd op de markt. Hoe kijkt de Minister naar de timing van het naar de markt brengen van a.s.r. in relatie tot andere ontwikkelingen in de sector? Hoe beïnvloedt dit de timing? Wat zijn de overwegingen van de Minister om geen beschermingsconstructie voor a.s.r. voor te stellen? Welke duurzame verbeteringen in het resultaat en de interne organisatie moeten nog plaatsvinden voor een beursnotering bij a.s.r.? Wat moet er concreet nog gebeuren voordat men klaar is om naar de markt te gaan?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PvdA

Algemeen

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de brief van de Minister van Financiën en de rapportage van het NLFi aangaande de toekomstplannen van ABN AMRO, ASR en SNS REAAL. De genoemde leden kunnen de door de Minister van Financiën gemaakte analyse steunen. Op termijn kunnen de staatsdeelnemingen in zowel ABN AMRO, ASR als SNS Reaal worden afgebouwd, mits de ondernemingen er zelf klaar voor zijn, de financiële sector stabiel is, het absorptievermogen op financiële markten afdoende is en zoveel mogelijk van de kapitaaluitgaven van de Nederlandse overheid kunnen worden terugverdiend. De leden van de PvdA-fractie koppelen de steun voor het voornemen tot afbouw van de staatsdeelnemingen nadrukkelijk aan een zorgvuldige en brede afweging van alternatieven en onderbouwing van

de door de Minister geformuleerde condities, waarbij geen onomkeerbare stappen worden genomen zonder dat de Tweede Kamer wordt geconsulteerd.

Besliskader en geformuleerde tijdsplan afbouw staatsdeelnemingen

De leden van de PvdA-fractie onderstrepen het belang van een wegingsmoment volgend jaar waarbij de timing van het voornemen tot afbouw van de staatsdeelnemingen in zowel ABN als ASR opnieuw wordt bezien. De leden van de PvdA-fractie willen de Minister vragen te bevestigen dat de voorbereidingshandelingen voor een afbouw van de staatsdeelnemingen in zowel ABN als ASR niet betekenen dat de staatsdeelnemingen binnen afzienbare tijd *moeten* worden afgebouwd, slechts dat de staatsdeelnemingen mits er aan de voorwaarden is voldaan, *kunnen* worden afgebouwd. Deze leden willen de Minister ook vragen in te gaan op het tijdsplan voor een mogelijke start van de afbouw van de staatsdeelneming in ABN AMRO, gelet op de opmerking van ABN AMRO in haar brief van 9 augustus jongsleden dat: «ABN AMRO ten minste de in uw advies opgenomen tijd nodig heeft om volledig klaar te zijn voor de start van een IPO». Tevens willen de genoemde leden de Minister ook vragen hoe deze staat tegenover de suggestie van ABN AMRO in dezelfde brief om advies in te winnen bij DNB bij een beslissing over het starten van het afbouwen van de staatsdeelneming in ABN (idem voor ASR en SNS REAAL)?

De leden van de PvdA-fractie observeren dat de Europese financiële sector een turbulente tijd doormaakt, gelet op de implementatie van nieuwe wet- en regelgeving, de balance sheet assessment en stress test van de ECB en EBA alsmede de gang naar een Europese bankenunie in bredere zin. De leden van de PvdA-fractie willen de Minister dan ook vragen zijn inschatting van het effect hiervan op de marktwaardering van de Nederlandse staatsdeelnemingen toe te lichten. Deze leden willen de Minister verder vragen een risicoanalyse te maken van het meer geleidelijk afbouwen van de staatsdeelnemingen in de Nederlandse financiële sector. Kan daarbij worden uitgegaan van een scenario waarbij de implementatie van de grote institutionele en regelgevende veranderingen in de Europese financiële sector enige tijd wordt afgewacht? De genoemde leden observeren dat de overheid de staatsdeelnemingen in de financiële sector niet heeft opgebouwd met een speculatief doel voor ogen maar ter borging van de financiële stabiliteit. Het aanhouden van staatsdeelnemingen voor langere tijd draagt een vermogensrisico voor de overheid in zich. Desalniettemin is de vraag gerechtvaardigd of afwachten op meer duidelijkheid over wet- en regelgeving een aanzienlijk positief effect zou kunnen hebben op de waardering van de financiële staatsdeelnemingen tegen een wellicht te billijken risico voor de overheid? Dit geldt evenzeer voor de ontwikkelingen van het toekomstig bank- en concurrentielandschap.

Marktordening

De leden van PvdA-fractie observeren dat de Nederlandse overheid in de bancaire sector tegen wil en dank enig aandeelhouder is van zowel ABN AMRO en SNS Reaal. De Nederlandse bankensector is sterk geconcentreerd, waardoor het vraagstuk van de toekomstige marktordening bij afbouw van de staatsdeelnemingen in beide ondernemingen extra aandacht verdient in de discussie menen de leden van de PvdA-fractie. Hoe ziet de Nederlandse overheid de marktordening op de Nederlandse bancaire markt en hoe wil zij haar twee staatsdeelnemingen daarbinnen positioneren? Naar de mening van deze leden moet de afbouw van de staatsdeelnemingen in ABN AMRO en SNS Reaal zoveel mogelijk in

samenhang worden gezien. Deze leden willen de Minister dan ook vragen of hij bereid is nader in te gaan op de toekomstige marktordering in de Nederlandse financiële sector in het licht van het geformuleerde voornemen de staatsdeelnemingen af te bouwen? En deze discussie ook te relateren op de bankvisie die het kabinet presenteerde in reactie op het advies van de Commissie Wijffels. De genoemde leden begrijpen dat daarbij de nog aan SNS Reaal op te leggen remedy vanuit de Europese Commissie zal moeten worden betrokken, maar deze leden willen bovenstaande vragen wel al bij de Minister neerleggen.

Vormgeving afbouw staatsdeelneming ABN AMRO

De leden van de PvdA-fractie staan een brede afweging van alternatieven voor de afbouw van de staatsdeelneming in ABN AMRO voor. Deze leden willen de Minister dan ook vragen afzonderlijk en gestructureerd te reageren op de voor- en nadelen van de tijdens het rondetafelgesprek van 30 oktober door Ieke van den Burg, Donald Kalff en Adriaan de Mol van Otterloo gepresenteerde alternatieven. Deze leden hebben begrepen dat voorgenoemde personen bereid zijn waar nodig additionele informatie te verstrekken aan de Minister.¹

De leden van de PvdA-fractie willen eveneens de motie Van Hijum-Nijboer (Kamerstuk 33 532, nr. 17) in herinnering brengen. Deze leden willen de Minister, gelet op deze motie, vragen hoe hij na de privatisering institutioneel dan wel middels regulering wil bewerkstelligen dat de governance van ABN AMRO gericht is op dienstbaar bankieren waar ruimte is voor een gematigde lange termijn winstdoelstelling? De genoemde leden willen het kabinet, bovendien, vragen nader in te gaan op de wenselijkheid, dan wel de acties die zijn ondernomen, om lange termijn institutionele beleggers te interesseren voor een participatie in ABN AMRO? Specifiek willen deze leden de Minister vragen te reageren op de introductie van een vorm van loyaliteitsdividend voor aandeelhouders die voor een langere termijn een aandeel in bezit hebben na een exit van de overheid uit ABN AMRO? Naar de mening van de leden van de PvdA-fractie wordt het gelijke speelveld tussen aandeelhouders hierbij niet aangetast, daar het loyaliteitsdividend geen bijzondere stemrechten met zich meebrengt en voor elke aandeelhouder open staat. Kan de Minister hier een nadere reactie op geven? Kan de Minister eveneens ingaan op de beperkingen die volgen uit de Europese golden share jurisprudentie t.a.v. een *controlerend* minderheidsbelang van de Nederlandse overheid?

De leden van de PvdA-fractie zijn een voorstander van de door de Minister geopperde beschermingsconstructies voor ABN AMRO. De genoemde leden steunen dan ook het voorstel om statutair vast te leggen dat beslissingen die de identiteit van de vennootschap veranderen met twee derde meerderheid van stemmen moeten worden genomen. Dit zodat de Nederlandse staat – wanneer zij een derde van de stemmen houdt – haar belangen effectief kan verdedigen. Ten aanzien van de beschermingsconstructies voor de vennootschap zijn de leden van PvdA-fractie eveneens voorstander van een stichting continuïteit voor ABN AMRO; zal deze beschermingsconstructie direct bij de beursintroductie worden geactiveerd willen deze leden weten? Kan de Minister de precieze werking van de beschermingsconstructie van een stichting continuïteit ook uitgebreider toelichten, is deze bijvoorbeeld vergelijkbaar met de stichting preferente aandelen bij KPN? De leden van de PvdA-fractie willen voorts informeren hoe een dergelijke stichting continuïteit een opsplitsing zoals

¹ De door genoemde personen aan de commissie Financiën toegestuurde documenten zijn ter beschikking gesteld aan de Minister.

in 2007 geschiedde had kunnen voorkomen? De genoemde leden willen de Minister ook met nadruk vragen in te gaan op een beschermingsconstructie in de vorm van een minderheidsbelang van de Nederlandse overheid zoals ook voor langere tijd is toegepast in Zweden (Nordea) en Noorwegen (DnB NOR). In de brief van zowel de Ondernemingsraad als de Raad van Bestuur van ABN AMRO evenals bij monde van bestuursvoorzitter Zalm tijdens het rondetafelgesprek, is door de bank duidelijk aangegeven dat zij in beginsel positief staat tegenover een minderheidsbelang van de Nederlandse overheid om zo de continuïteit van de onderneming en het Nederlandse karakter voor langere tijd te borgen. Kan de Minister daarom ingaan op een mogelijk minderheidsaandeel van de Nederlandse staat in ABN AMRO? Daarbij gelet op de constatering van ABN AMRO dat dit naar haar oordeel de waardering van de bank slechts beperkt beïnvloed en het als zeer serieuze optie moet worden overwogen? Tevens willen de leden van de PvdA-fractie vragen om een nadere reactie van de Minister op de door ABN AMRO gedane suggestie om voor meerdere besluiten een gekwalificeerde meerderheid te vereisen: zoals een wijziging van de statuten of een verlaging van het kapitaal. De genoemde leden staan positief ten aanzien van de door de Raad van Bestuur gedane suggesties op dit punt. Op het punt van de interne governance willen de leden van de PvdA-fractie de Minister verzoeken ook nader te reflecteren op de voor- en nadelen van een one-tier board voor ABN AMRO? Een one-tier board heeft de warme interesse van de PvdA-fractie.

De leden van de fractie van de PvdA staan zeer kritisch tegenover de hoge kosten die met een door zakenbanken begeleide initial public offering (IPO) gepaard kunnen gaan. Deze leden vinden het onwenselijk als zakenbanken forse winsten genereren, over de rug van een door de overheid uit noodzaak geredde bank. De leden van de PvdA-fractie dagen de Minister uit om niet de gebaande paden te bewandelen, maar met alternatieven te komen die leiden tot zo laag mogelijke kosten van de beursgang (natuurlijk onder de randvoorwaarde van een goede opbrengst). Is de Minister bereid verschillende alternatieve voorstellen uit te werken en de Kamer hierover te informeren? In dat licht wil de leden van de fractie van de PvdA informeren naar een inschatting van de kosten van een, in tranches, verrichtte IPO voor ABN AMRO? Wat zijn de gemiddelde fees die zakenbanken vragen voor een IPO van de grootte van ABN AMRO? Is het mogelijk om een vaste fee (vast nominaal bedrag) van tevoren af te spreken in plaats van een fee die is gekoppeld aan de omvang van de IPO en de koersontwikkeling? Welke voor- en nadelen zijn verbonden aan een vaste fee naar het oordeel van de Minister? Is het ook mogelijk zakenbanken alleen de verkoop te laten begeleiden, maar het koersrisico, in positieve dan wel negatieve zin, bij de overheid te laten? Meer in algemene zin willen de leden van de PvdA-fractie informeren waarom de overheid niet – op basis van een onafhankelijke waardering door een gerenommeerde partij – pluksgewijs en alleen bij voldoende interesse uit de financiële markten aandelenpakketten in de etalage zet tegen een vaste vooraf bepaalde prijs? Welke rol kan het Agentschap van het Ministerie van Financiën met haar uitgebreide contacten hierbij spelen? Ook willen de leden van de PvdA-fractie informeren of de Minister wil verkennen welke zaken rondom een IPO eventueel *in house* door ABN AMRO zelf kunnen worden georganiseerd om zo de kosten te drukken? Deze leden willen de Minister eveneens vragen te reageren op een alternatief voor een door zakenbanken begeleide IPO in de vorm van een zogenaamde «Dutch auction» die ook bij het Google-aandeel is toegepast? Naar de leden van de PvdA-fractie begrijpen wordt in een systeem van een Dutch auction op basis van intekening een prijs voor een aandeel vastgesteld, waardoor de kosten nadrukkelijk lager uitvallen, hoe ziet de Minister de voor- en nadelen hiervan? Voorts willen de leden van

de PvdA-fractie de Minister verzoeken na te gaan of uitgifte van een volksaandeel de kosten kan drukken, door een gedeelte van de aandelen van ABN AMRO bijvoorbeeld aan te bieden tegen een vaste prijs op basis van intekening? Welke voor- en nadelen ziet de Minister hieraan en kan deze Minister toelichten hoe in het verleden bij het afstoten van staatsdeelnemingen is gehandeld op dit punt?

Vormgeving afbouw staatsdeelneming ASR

De leden van de PvdA-fractie kunnen zich vinden in de gekozen dual-track benadering van de Minister voor het afbouwen van de staatsdeelneming in ASR. De leden van de PvdA-fractie willen wel informeren naar het korte tijdspad dat is gekozen voor ASR ook gelet op nog substantiële onzekerheid over o.a. het implementatiepad van Solvency II maar ook gelet op het bij de Europese Commissie ingediende plan ter afsplitsing van de verzekeringsspoor van SNS Reaal. Waarom heeft het kabinet geen ruimer tijdspad gekozen en waarom wordt bij het afstoten van de staatsdeelneming van ASR niet gewacht op de remedy die volgt uit de nationalisatie van SNS Reaal?

Voorts wensen de leden ook ten aanzien van ASR dat ook daar het afstoten van de verzekeraar wordt geplaatst in het bredere kader van het verzekeringslandschap dat wordt voorgestaan door het kabinet. Ten aanzien van een onderhandse verkoop binnen de dual-track benadering willen de leden van de PvdA-fractie dan ook informeren naar de aandacht voor de marktordening binnen de verzekeringssector. De leden van de PvdA-fractie delen de analyse dat een consolidatieslag waarschijnlijk is op de Nederlandse verzekeringsmarkt, maar willen niet dat dit leidt tot een te geconcentreerde markt waar weinig valt te kiezen voor de consument. Wordt daarom door het NLF en de Minister ook contact gezocht met en kennis ingewonnen van de betreffende mededingingsautoriteiten indien wordt besloten tot een onderhandse verkoop? Indien binnen de dual-track benadering wordt gekozen voor een beursgang willen de leden van de PvdA-fractie informeren hoe deze zal worden vormgegeven? Zal worden gezocht naar participatie van institutionele beleggers en zal de beursgang in tranches plaatsvinden of in één keer? De leden van de PvdA-fractie benadrukken ook ten aanzien van ASR de bezwaren tegen hoge kosten die met een IPO begeleid door zakenbanken gepaard kunnen gaan en roepen op om ook voor ASR bovengenoemde alternatieven te bezien.

Waardering ABN AMRO en ASR

De leden van de PvdA-fractie willen de Minister verzoeken de gegeven waardering van ABN AMRO en ASR nader te onderbouwen. Hoe verhoudt de waardering zich tot andere (Noord-)Europese banken of verzekeraars met een solide kapitaals- of solvabiliteitspositie of recente IPO's zoals bijvoorbeeld bij Lloyds TSB in het Verenigd Koninkrijk? Voorts willen de leden van de PvdA-fractie informeren of en op welke wijze bij de waardering rekening wordt gehouden met de verwachte IPO-pipeline die zich de komende jaren aandient op het gebied van de financiële sector als verschillende Europese lidstaten hun staatsdeelneming zullen afbouwen?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de SP

De leden van de SP-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de brief. Deze leden hebben naar aanleiding daarvan enkele vragen.

De leden van deze fractie lezen dat het kabinet concludeert dat een beursgang de beste optie is voor ABN AMRO. Is de Minister van mening dat de huidige staat van het bedrijf en de markt van invloed is op het

advies van NLF? Kan de Minister toelichten of NLF bij een betere economische markt anders zou adviseren? Houdt de Minister alle opties open met betrekking tot de toekomstige eigendomsstructuur? Kan de Minister toelichten waarom haast wordt gemaakt met de privatisering van banken? Ligt het verkleinen van de staatschuld en het verbeteren van het EMU saldo (mede) ten grondslag aan deze beslissing? Kan de Minister toelichten of Nederland een voorloper is met de privatisering van genationaliseerde banken in Europa? Kan de Minister schetsen hoe de situatie is in andere landen?

Deze leden lezen dat NLF verschillende beschermingswallen binnen het vennootschapsrecht heeft onderzocht. Kan de Minister per beschermingswal toelichten waarom zij niet voor deze gekozen heeft? Is de Minister van mening dat dergelijke beschermingswallen een stabiele financiële markt in Nederland ten goede komen? Hoeveel Nederlandse bedrijven hanteren dergelijke beschermingsconstructies? Is de Minister het eens met de mening van de heren Sprenger en Van Mierlo dat een versterkte positie van de werknemers en de ondernemingsraden binnen vennootschap ten goede komt aan de continuïteit van het bedrijf?² In hoeverre conflicteert de Antonveneta richtlijn met eventuele beschermingsconstructies? Kan de Minister dat toelichten?

De leden van de SP fractie lezen dat het Hof van Justitie onlangs positief geoordeeld heeft over een gouden aandeel constructie met betrekking tot Volkswagen. Kan de Minister toelichten hoe deze constructie in elkaar zit? Hoe verschilt deze constructie met de oude gouden aandeel constructies van bijvoorbeeld KPN? Is de Minister van mening dat een vijandige overname van een systeembank zoals ABN AMRO de Nederlandse financiële markt kan verstoren? En deelt de Minister de mening dat dit onwenselijk is?

Deze leden lezen dat ABN AMRO van oudsher een centraal geleid bedrijf is. Kan de Minister toelichten waarom dat een belemmering is voor het omvormen van ABN AMRO naar een coöperatieve bank?

De leden van deze fractie lezen dat de concurrentie en de diversiteit in de Nederlandse bancaire sector afhankelijk is van een derde (buitenlandse) partij. Is de Minister van mening dat een staatsbank, zoals vroeger de Postbank, een toegevoegde waarde kan leveren aan de concurrentie en de diversiteit binnen de Nederlandse bankensector? Is de Minister van mening dat ABN AMRO in staatshanden op dit moment slecht presteert? De leden lezen dat veel banken zich juist terugtrekken naar hun thuismarkt. Denkt de Minister dat er momenteel überhaupt interesse is in ABN AMRO door een buitenlandse bank? Hoe gaat de Minister voorkomen dat buitenlandse banken na een korte periode weer vertrekken van de Nederlandse markt, zoals de laatste jaren het geval is geweest? Hoe gaat de Minister voorkomen dat na een beursgang de ABN AMRO uit elkaar geknipt gaat worden?

Deze leden lezen dat NLF verwacht dat grote verzekeraars gaan consolideren. Kan de Minister toelichten of de diversiteit op de Nederlandse verzekeraarsmarkt momenteel voldoende is? Is de Minister van mening dat een fusie tussen verzekeraars in Nederland wenselijk is?

² FD, ABN AMRO, prooi en medezeggenschap, 7 november 2013

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PVV

De leden van de fractie van de PVV hebben met belangstelling kennisgenomen van de brief en de achterliggende stukken. Daarbij hebben de leden van fractie van de PVV echter wel de volgende vragen, aan- en/of opmerkingen.

Met de brief informeert de Minister de Kamer over zijn toekomstplannen met de financiële instellingen ABN AMRO, ASR en SNS REAAL. Deze plannen hangen, volgens de Minister, nauw samen met de kabinetsvisie op de Nederlandse bankensector die te vinden is in de brief 32 013, nr. 36. Onderdeel van die kabinetsvisie op de Nederlandse bankensector is de wens te komen tot een open, diverse sector met voldoende concurrentie. Het kabinet streeft naar een solide, transparante, integere en concurrerende bankensector die de klant centraal stelt en dienstbaar is aan de reële economie. Banken vervullen een aantal belangrijke functies in de economie en daarmee in onze maatschappij. Zij dienen te zorgen voor een veilig en efficiënt betalingsverkeer, adequate kredietverlening aan bedrijven en consumenten, mogelijkheden om veilig te kunnen sparen en beleggen, toegang tot kapitaalmarkten voor bedrijven en internationale dienstverlening aan bedrijven. De economie is daarmee sterk afhankelijk van banken. Als de bancaire intermediaatier niet goed werkt of hapert, zet dat een rem op de economische ontwikkeling. De uitdaging ligt er in de functies van banken te waarborgen, maar met een bankensector die minder grote risico's kent dan in het verleden en wordt gekenmerkt door meer diversiteit en concurrentie.

Zoals in 2011 met de Kamer is besproken en in het regeerakkoord opgenomen kunnen ABN AMRO en ASR terug naar de markt als de financiële sector voldoende stabiel is, er voldoende interesse is in de markt en de ondernemingen er klaar voor zijn. Het streven hierbij is zoveel als mogelijk van de totale kapitaaluitgaven van de Staat terug te verdienen.

De Minister schrijft dat er geen realistische interesse bestaat van strategische partijen om ABN AMRO over te nemen of om onderhands een deel van ABN AMRO over te nemen. Slechts voor een (gedeeltelijke) beursgang blijkt belangstelling. Wel merkt de Minister op dat er belangstelling is voor banken die hun geld verdienen met traditionele bankactiviteiten.

Kan de Minister toelichten hoe hij wil komen tot concurrentie in de financiële sector? En dit meer specifiek tot de verkoop van voormelde financiële instellingen?

Waarom gaat het kabinet niet over tot het opsplitsen van ABN AMRO in regionale en functionele eenheden? Heeft de Minister gezien of een dergelijke opsplitsing niet een optie zou kunnen zijn om te komen tot een bankensector die minder grote risico's kent dan in het verleden en wordt gekenmerkt door meer diversiteit en concurrentie?

Zou de Minister dezelfde analyse eens kunnen maken ten aanzien van de ASR?

Onlangs stelde een Oostenrijkse bankier dat hetgeen de Europese bankensector nodig heeft een situatie is waar banken niet langer tot «big to fail» zijn. En dat een mogelijk bankroet een veel betere stok achter de deur is dan nog meer regelgeving. Zou de Minister zijn verzelfstandigingsbeleid van de financiële instellingen eens in dat perspectief willen plaatsen?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van het CDA

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van het voorstel van de Minister van Financiën over de toekomst van de financiële sector. Deze leden delen het idee dat op termijn afstand moet worden gedaan van de aandelen van ABN Amro en SNS Reaal. Zij vinden het verstandig dat gekeken wordt naar welk moment het meest opportuun is. Wel willen zij de Minister vragen om serieus te bestuderen of de optie van een minderheidsbelang niet te prefereren valt boven het volledig afstand doen. De Minister heeft de leden van de fractie van het CDA tot op heden niet overtuigd dat een dergelijke constructie niet voor een stabielere koers van ABN Amro zal leiden. Zeker aangezien het bestuur van ABN hier ook een voorkeur voor heeft. Kan de Minister aangeven welke bezwaren voor hem doorslaggevend zijn om geen minderheidsbelang te willen aanhouden?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van D66

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van de toekomstplannen voor ABN AMRO, ASR en SNS REAAL. Voor deze leden staat voorop dat deze deelnemingen alleen zijn genationaliseerd omdat dit noodzakelijk was voor de financiële stabiliteit. Uitgangspunt voor deze leden is dat deze ondernemingen weer in private handen komen.

Besliskader en -proces

De leden van de D66-fractie hebben vragen over de timing van een eventuele privatisering van ABN AMRO en ASR. Deze leden constateren dat er onder experts veel discussie is over het juiste tijdstip voor privatisering. Een vroege privatisering kan leiden tot een lage opbrengst, gegeven de onzekerheid over de stabiliteit van de financiële sector en over (toekomstige) regelgeving. Een latere privatisering leidt misschien tot een hogere opbrengst, maar kost zeker geld, vanwege de financieringslasten. De leden van de D66-fractie vragen op basis van welke criteria de Minister het moment van verkoop zal bepalen.

De Nederlandse bankensector

De leden van de D66-fractie hebben naar aanleiding van de tendens dat buitenlandse banken zich terugtrekken op hun thuismarkt, de vraag wat het effect van de Europese bankenunie hierop zal zijn. Acht de Minister het aannemelijk dat deze tendens ook in een bankenunie met een Europese toezichthouder zal plaatsvinden? Zo ja, in hoeverre acht hij het dan wenselijk dat ABN AMRO door een buitenlandse partij zou worden overgenomen?

Ook vragen de leden van de D66-fractie een inschatting van de Minister op de effecten van de privatisering van ABN AMRO op het Nederlandse bankenlandschap. Kan hij een inschatting geven van de welvaartswinst die bereikt wordt door de verbetering van de concurrentieverhoudingen in de bancaire sector?

ABN AMRO

De leden van de D66-fractie constateren dat er met enige regelmaat beursintroductions zijn, waarbij de koers van de aandelen direct na de introductie fors stijgt. Wanneer dit bij ABN AMRO ook zou gebeuren, kan dit naar het oordeel van deze leden bij veel burgers ten minste een gevoel van onrechtvaardigheid oproepen. Op welke wijze kan dit worden voorkomen?

De leden van de D66-fractie vragen verder aan de Minister om een inschatting te geven van de kosten die verbonden zijn aan een beursintroductie. Kan hij deze inschatting bieden en onderbouwen? Komen de kosten van een beursgang voor rekening van ABN AMRO, of voor rekening van de staat? Welke mogelijkheden ziet de Minister om deze kosten te beperken?

De leden van de D66-fractie vragen ook naar het tijdpad van een beursgang van ABN AMRO. De Minister schrijft dat vanwege de omvang van de onderneming een beursgang meerdere jaren in beslag zal nemen. Deze leden vragen of hij hierin nauwkeuriger kan zijn: hoeveel jaar na de introductie op de beurs wil de Minister 50 procent, twee derde en 100 procent van de aandelen geprivatiseerd hebben?

Ook constateren deze leden dat in eerste instantie waarschijnlijk zo'n 10 tot 30 procent van de aandelen op de beurs genoteerd zal worden én dat NLFi adviseert om bij een beursintroductie in de statuten op te nemen dat voor belangrijke besluiten een gekwalificeerde meerderheid van twee derde van de stemmen nodig is. Dat betekent dat de staat in eerste instantie meerderheidsaandeelhouder blijft, en zelfs als minderheidsaandeelhouder nog geruime tijd in materiële zin een veto heeft tegen belangrijke besluiten in de aandeelhoudersvergadering. De leden van de D66-fractie vragen wat dit zal betekenen voor de interesse van beleggers bij een beursgang. Op welke wijze kan worden geborgd dat ook de andere aandeelhouders voldoende invloed krijgen op de onderneming? En wat is het effect van deze vergaande invloed van de overheid op de concurrentieverhouding in het Nederlandse bankenlandschap, zolang de staat nog ten minste een derde van de aandelen heeft?

De leden van de D66-fractie constateren dat er gedurende de crisis ook in andere landen banken zijn genationaliseerd. Deze leden achten het voorstelbaar dat ook die banken in de komende jaren geprivatiseerd gaan worden. Wat is hiervan het effect op de timing, het tijdpad en de opbrengst van de privatisering van ABN AMRO?

Volgens de leden van de D66-fractie heeft de langdurige termijn waarin de privatisering zal moeten plaatsvinden, de mogelijkheid in zich dat na het verkopen van een deel van de aandelen, in de toekomst besloten kan worden om de privatisering niet volledig door te zetten. Welke mogelijkheden ziet de Minister om de markt te garanderen dat de overheid niet een deel van de aandelen behoudt?

De leden van de D66-fractie lezen dat ABN AMRO positief staat tegenover het door de staat houden van een minderheidsbelang van 15 tot 30 procent. Deze leden constateren dat dit afwijkt van de doelstelling van de Minister, die ABN AMRO volledig wil privatiseren. Kan de Minister nader onderbouwen waarom hij er voor kiest om ABN AMRO volledig te privatiseren?

Het valt de leden van de D66-fractie op dat er bij zowel ABN AMRO als ASR nog wordt aangestuurd op een verlaging van de kostenratio. Bij ABN AMRO wordt zelfs gesproken over «no-regrets, die ABN AMRO sterker maken». Deze leden vragen waarom deze maatregelen nu pas worden genomen en niet eerder zijn afgedwongen door de aandeelhouder.

Ten aanzien van de beschermingsconstructie via een «stichting continuïteit» vragen de leden van de D66-fractie wat het publieke belang is van een dergelijke beschermingsconstructie. Verder vragen deze leden om een nadere toelichting over de werking van zo'n stichting.

Ook constateren de leden van de D66-fractie dat er een verschil van opvatting bestaat tussen de Minister en ABN AMRO over het moment waarop een «stichting continuïteit» effectief zou moeten worden. Kan de Minister onderbouwen waarom hij deze stichting pas wil effectueren zodra NLF1 minder dan een derde van de aandelen houdt, en niet al bij de verkoop van de eerste tranche aandelen?

Tot slot vragen de leden van de D66-fractie of de Minister een inhoudelijke reactie wil geven op de tijdens het rondetafelgesprek voorgestelde alternatieven voor de kabinetsplannen³. Deze leden vragen specifiek een oordeel over het voorstel van de heer De Mol van Otterloo. Welke voor- en nadelen ziet de Minister aan dit voorstel? Acht de Minister dit voorstel uitvoerbaar? Zijn er juridische belemmeringen verbonden aan het schenken van de aandelen, bijvoorbeeld met het oog op staatssteun? Wat zijn bij een schenking van de aandelen aan de belastingbetalers de gevolgen voor EMU-saldo en EMU-schuld? Verder vragen deze leden wat de verwachte gevolgen zijn voor het bankenlandschap, wanneer een groot deel van de Nederlandse consumenten aandeelhouder wordt van één van de banken.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de ChristenUnie

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben kennisgenomen van de brief over de toekomstplannen met de financiële instellingen ABN AMRO, ASR en SNS REAAL. Deze leden hebben een aantal vragen bij de brief.

De leden van de ChristenUnie-fractie zijn benieuwd naar de reactie van DNB en AFM op de toekomstplannen. Kan het kabinet aangeven of DNB en AFM ook alternatieven hebben aangedragen voor een beursgang, zoals die nu door het kabinet als beste optie wordt voorgesteld?

De leden van de ChristenUnie-fractie lezen dat er momenteel weinig tot geen belangstelling is voor overname van of fusie met ABN AMRO. Tegelijkertijd houdt het kabinet deze optie open. Kan het kabinet aangeven of zij verwacht dat deze belangstelling nog zal toenemen en wat is daarvoor nodig, vragen genoemde leden.

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben met instemming kennisgenomen van het gebruik van het besliskader dat door de parlementaire onderzoekcommissie privatisering en verzelfstandiging overheidsdiensten van de Eerste Kamer is opgesteld. De leden van de ChristenUnie-fractie lezen dat in stap vijf van het besliskader wordt geëvalueerd of de vooraf vastgestelde doelen zijn behaald. Kan het kabinet aangeven wat de voorlopige doelen zijn, op welk moment deze doelen definitief zullen worden vastgesteld en hoe de Kamer daarbij wordt betrokken?

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen hoe het kabinet de klantenbelangen en werknemersbelangen mee wil laten wegen in de besluitvorming over privatisering.

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen of het kabinet ook van plan is andere partijen, naast DNB, te betrekken bij de beoordeling of er sprake is van voldoende stabiliteit voor een verkoop.

³ De aan de commissie Financiën toegestuurde documenten zijn ter beschikking gesteld aan de Minister.

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen of het kabinet gekeken heeft naar ervaringen/lopende trajecten in het buitenland rond de privatisering van banken die in de afgelopen jaren (deels) zijn genationaliseerd en of hieruit lessen kunnen worden getrokken.

II Reactie van de Minister